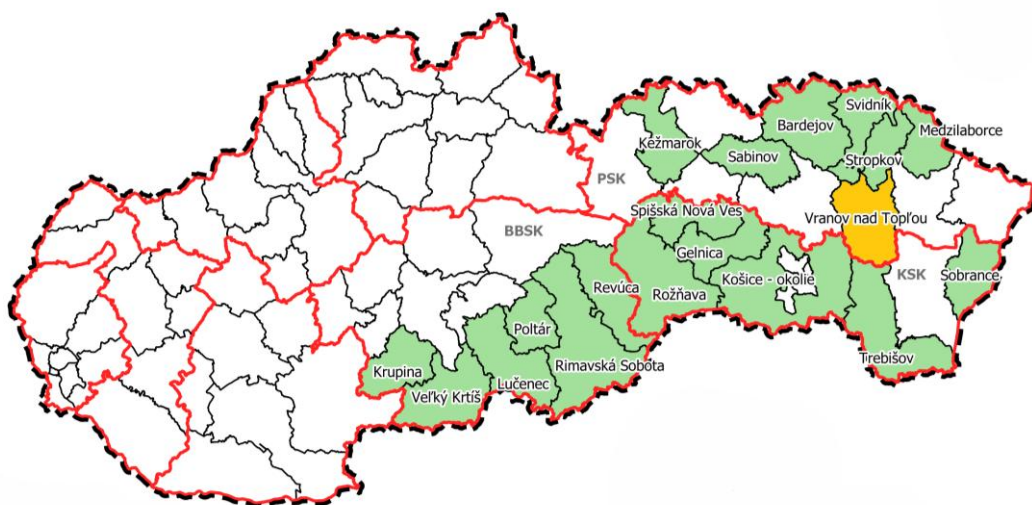

Plán rozvoja prioritného okresu

Vranov nad Topľou

platný a účinný na obdobie

od roku 2026 do roku 2028

Prerokovaný riadiacim výborom prioritného okresu dňa: 26. 08. 2026

Schválený Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky dňa: 08. 09. 2026

Obsah

Úvod	3
1. Analýza hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu	4
1.1. Analýza sociálno-ekonomickej oblasti	5
1.2. Analýza demografického stavu	10
1.3. Analýza prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám	14
1.4. Zhrnutie kľúčových problémov a rozvojových potrieb	19
2. Impulzy k vypracovaniu plánu rozvoja	22
3. Návrh aktivít a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia plánu rozvoja	29
3.1. Súlad so strategickými dokumentmi	29
3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja	29
3.3. Aktivity plánu rozvoja	30
3.4. Prioritné aktivity a opatrenia Plánu rozvoja	30
4. Merateľné ukazovatele plánu rozvoja	31
5. Očakávané výsledky, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku	32
5.1. Časový harmonogram realizácie plánu rozvoja	32
5.2. Možnosti financovania plánu rozvoja	32
5.3. Gestori a spôsob monitorovania	32
5.4. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ	32
6. Prílohy	33

Úvod

Plán rozvoja prioritného okresu Vranov nad Topľou (ďalej len „*plán rozvoja*“) je strednodobý strategický dokument vypracovaný v súlade s ustanovením § 2 písm. d) v spojení s § 4 a nasl. zákona č. 271/2025 Z. z. o podpore prioritných okresov (ďalej len „*zákon o prioritných okresoch*“) a na základe metodického usmernenia vydaného Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (ďalej len „*MIRRI SR*“).

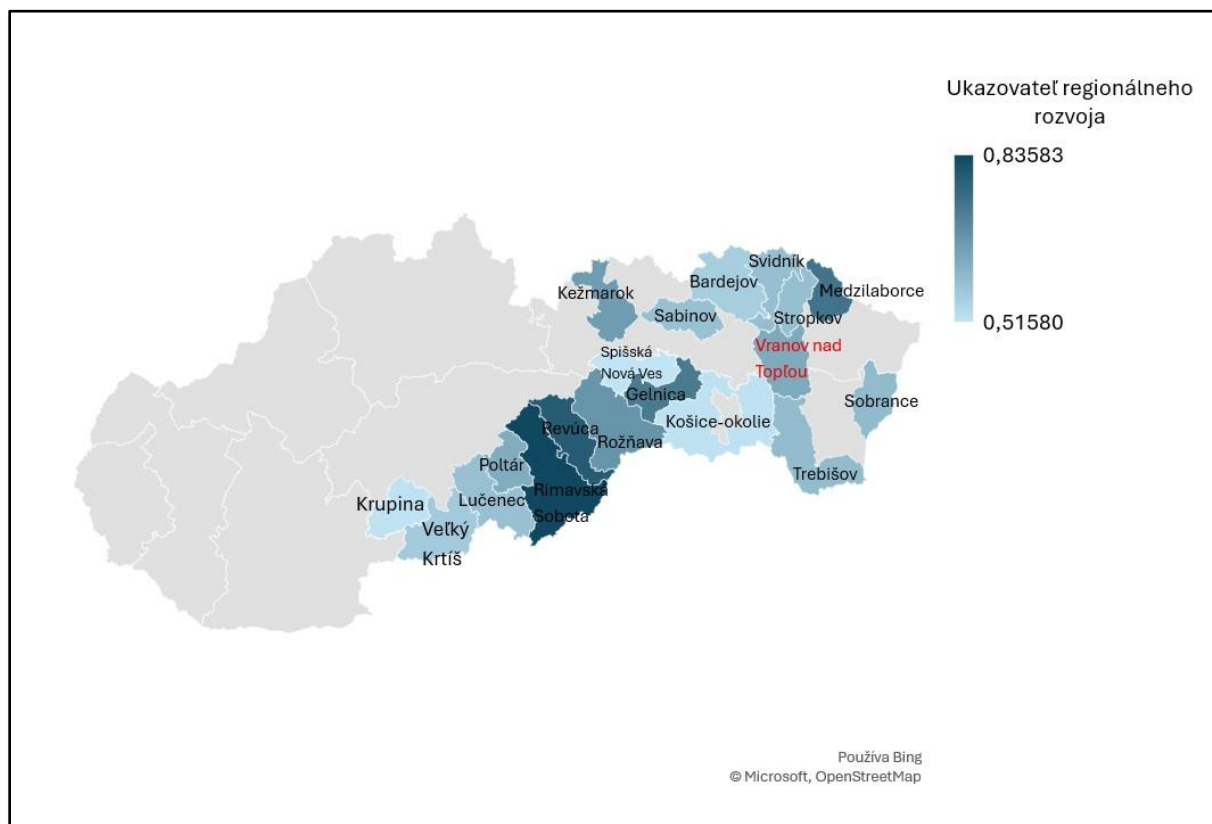
Hlavným cieľom plánu rozvoja je prostredníctvom komplexných štrukturálnych opatrení a aktivít zameraných na hospodársky, sociálny, environmentálny rozvoj prioritného okresu, systémovú tvorbu rozvoja regiónu, rozvoj konkurencieschopnej hospodárskej činnosti a súvisiacej zamestnanosti, na zlepšovanie sociálno-ekonomického, environmentálneho a demografického vývoja, motivujúceho prostredia pre zotrvanie v okrese alebo návrat do neho, prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám prioritného okresu, zlepšovať hodnoty ukazovateľa regionálneho rozvoja¹ (ďalej len „*URR*“), zvyšovať kvalitu života obyvateľov a znižovať regionálne disparity v rámci prioritného okresu ako aj medzi okresmi navzájom.

Plán rozvoja vychádza z analýzy potrieb a potenciálu prioritného okresu a je výsledkom participatívneho procesu zástupcov prioritného okresu a MIRRI SR, založenom na objektívnych analytických ukazovateľoch, potrebách regionálnych subjektov a dopyte obyvateľov či návštevníkov prioritného okresu.

¹ Podľa § 2 písm. c) zákona o prioritných okresoch sa ukazovateľom regionálneho rozvoja rozumie kompozitný ukazovateľ, ktorým sa hodnotí miera regionálneho rozvoja okresu na základe čiastkových ukazovateľov a špecifických ukazovateľov okresu v sociálno-ekonomickej oblasti, demografickom stave a v prístupe k verejnej infraštruktúre a základným službám.

1. Analýza hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu

Mapa prioritných okresov podľa URR

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

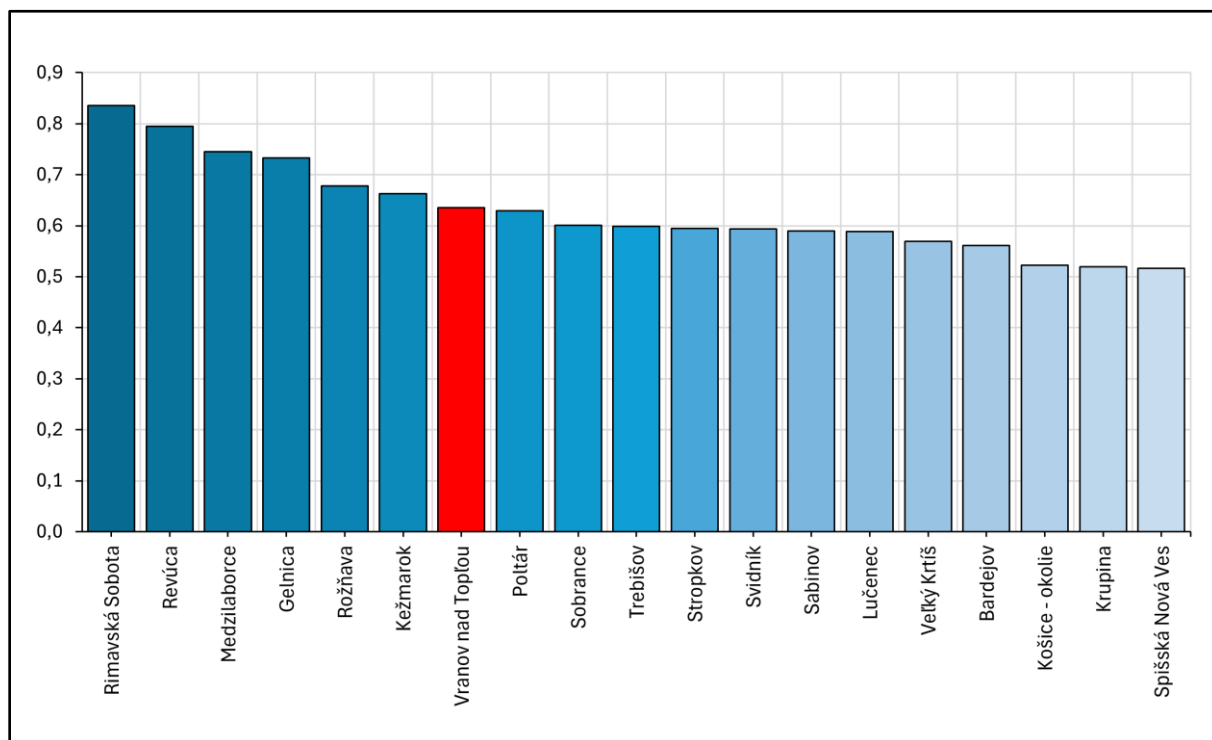
Mapa znázorňuje všetkých 19 okresov, ktoré sú podľa zákona o prioritných okresoch a vyhlášky MIRRI SR č. 274/2025 Z. z. o počte prioritných okresov, o výpočte ukazovateľa regionálneho rozvoja a zverejňovaných údajoch v oblasti prioritných okresov (ďalej len „vyhláška“) od 1. januára 2026 zaradené medzi prioritné okresy.

Prioritné okresy sú na mape vyznačené farebne na základe hodnoty URR, pričom okres s najvyššou (najhoršou) hodnotou URR je označený najtmavšou farbou.

Hodnota URR prioritného okresu Vranov nad Topľou v čase zaradenia medzi prioritné okresy je **0,63474**, čo ho zaraďuje medzi okresy s horšou hodnotou URR spomedzi ostatných prioritných okresov.

V zozname vybraných okresov² platnom na obdobie od 1. januára 2026 do 31. decembra 2028 sa okres Vranov nad Topľou nachádza na **7. mieste**.

² Podľa § 2 písm. b) zákona o prioritných okresoch sa zoznamom vybraných okresov rozumie zoznam okresov okrem okresov krajských miest, zoradených zostupne na základe hodnoty URR.

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

URR tvoria čiastkové a špecifické ukazovatele v troch oblastiach:

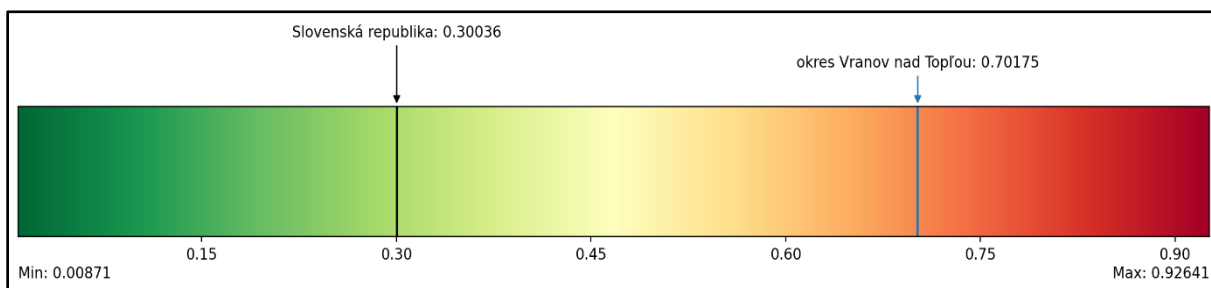
- sociálno-ekonomická
- demografia
- prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám

1.1. Analýza sociálno-ekonomickej oblasti

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Vranov nad Topľou sa v rámci čiastkového ukazovateľa za sociálno-ekonomickú oblasť v zozname všetkých okresov Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) nachádza na **6. mieste**, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,70175**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za sociálno-ekonomickú oblasť prioritného okresu Vranov nad Topľou - grafické zobrazenie

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za sociálno-ekonomickú oblasť sa vypočíta na základe troch špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

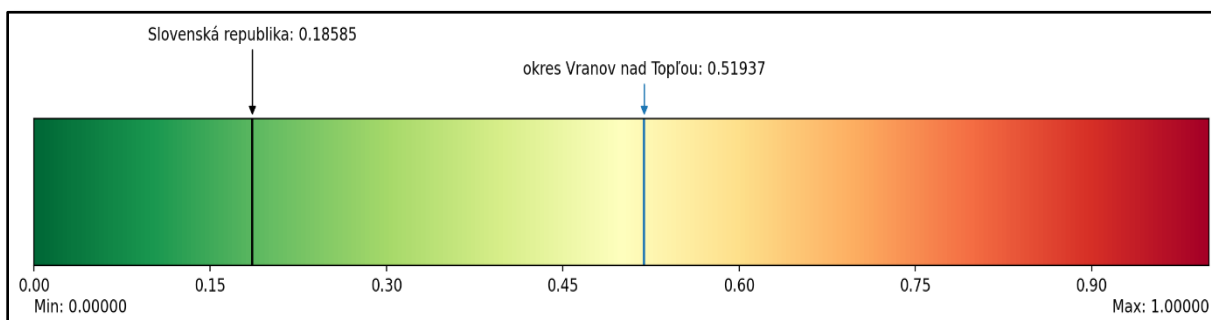
- (i) podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi³ z počtu obyvateľov;
- (ii) podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku a
- (iii) priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. Hmotná núdza (podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov“ sa prioritný okres nachádza na **7. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota ukazovateľa je **0,51937**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov“ - grafické zobrazenie

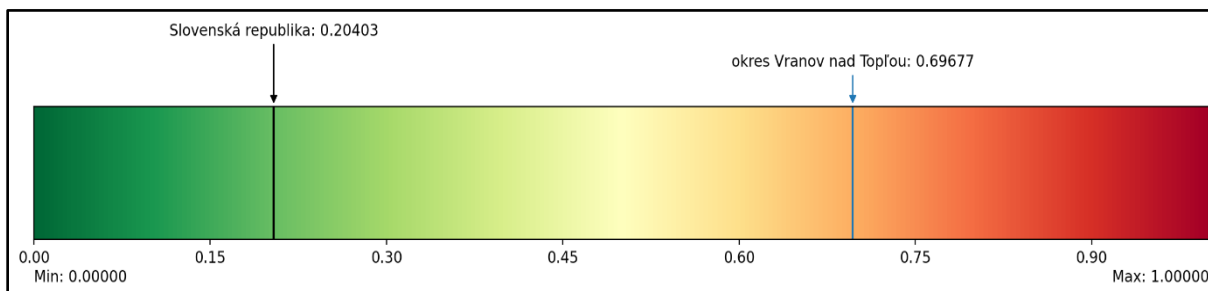
Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

³ Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

B.2. Miera nezamestnanosti (podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku“ sa prioritný okres nachádza na **5. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,69677**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku“ - grafické zobrazenie

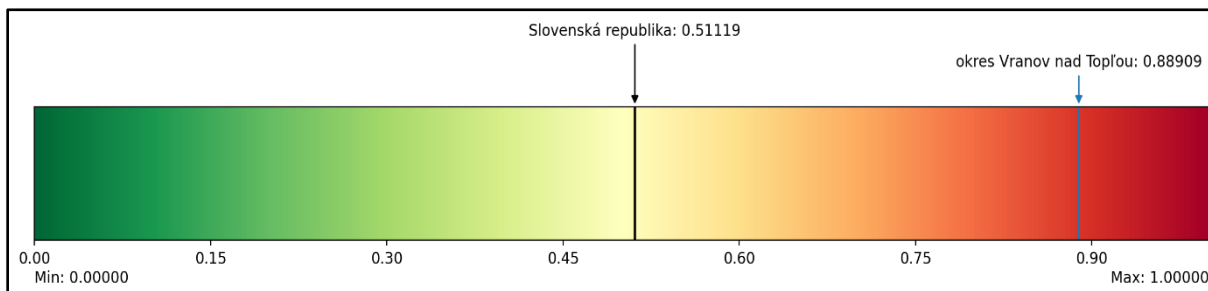

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Príjmová situácia a životná úroveň (priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca)

V rámci špecifického ukazovateľa „priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca“ sa prioritný okres nachádza na **10. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,88909**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca“ - grafické zobrazenie

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov sociálno-ekonomickej oblasti

Sociálno-ekonomická oblasť zahŕňa spolu tri špecifické ukazovatele zamerané na vývoj nezamestnanosti v okrese, pomoc poskytovanú osobám v hmotnej núdzi, príjmovú situáciu zamestnancov a životnú úroveň obyvateľov. Konkrétne ukazovatele sú presnejšie pomenované v časti A. tejto podkapitoly a jednotlivo uvedené v časti B., kde sú zároveň číselne a graficky zobrazené normalizované hodnoty špecifických ukazovateľov, prepočítané (zo vstupných údajov na spoločnú škálu od 0 po 1) podľa vzorcov, ktoré definuje vyhláška.

C.1. Hmotná núdza (podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov)

Okres Vranov nad Topľou patrí dlhodobo k okresom s vysokým podielom osôb (a domácností) poberajúcich pomoc v hmotnej núdzi a túto skutočnosť možno považovať za veľmi negatívny jav v sociálno-ekonomickej oblasti. V analýze o hmotnej núdzi boli použité vstupné údaje zo Štatistického úradu Slovenskej republiky (ďalej len „ŠÚ SR“) a Ústredia práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „ÚPSVR SR“) o počte obyvateľov okresu Vranov nad Topľou a o počte osôb (a spoločne posudzovaných osôb v domácnosti), ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi. Na konci roka 2023 poberalo pomoc v hmotnej núdzi 5 554 osôb z celkových 79 274 obyvateľov okresu. Z týchto údajov vychádza podiel počtu osôb poberajúcich dávky v hmotnej núdzi (a spoločne posudzovaných osôb) v okrese na úrovni 7,01 %. Pre porovnanie uvádzame, že podiel počtu osôb (a spoločne posudzovaných osôb) poberajúcich pomoc v hmotnej núdzi v rámci celého Slovenska bol v rovnakom období na úrovni 2,51 %.

V porovnaní s hodnotou celoslovenského priemeru bol v okrese Vranov nad Topľou zaznamenaný výrazne vyšší podiel počtu osôb (a členov domácnosti), ktorým sa poskytuje dávka v hmotnej núdzi. Predmetný podiel na úrovni 7,01 % predstavuje v rámci slovenských okresov siedmu najvyššiu hodnotu, a okres dlhodobo patrí medzi desať okresov s najhorším stavom v rámci poberania dávok v hmotnej núdzi. Podľa údajov získaných zo ŠÚ SR a výkazov zverejňovaných ÚPSVR SR vieme, že za uplynulé roky boli evidované len mierne rozdielne hodnoty a okres teda vykazuje pravidelne vysoké hodnoty. Tento pretrvávajúci negatívny stav je jedným z dôsledkov obmedzených pracovných príležitostí v okrese a pretrvávajúcej vysokej nezamestnanosti. Vysoký podiel obyvateľov v hmotnej núdzi zároveň znižuje kúpyschopnosť obyvateľstva a oslabuje miestny dopyt po službách a výrobkoch, čo pôsobí negatívne aj na podnikateľské prostredie.

C.2. Miera nezamestnanosti (podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku)

Miera nezamestnanosti predstavuje kľúčový ukazovateľ pre hodnotenie celkovej životnej úrovne v okrese. Pri analyzovaní nezamestnanosti boli použité vstupné údaje o počte obyvateľov vranovského okresu v produktívnom veku a o počte evidovaných uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku za rok 2023, ktoré ukazujú negatívny stav.

Nepriaznivý stav poukazuje na slabý trh práce, nízku schopnosť regiónu generovať pracovné príležitosti, podpriemerné príjmy pracujúcich a na podpriemerné životné podmienky obyvateľov. Na konci roka 2023 bolo v okrese 5 719 uchádzačov o zamestnanie z celkového počtu 53 038 obyvateľov v produktívnom veku. Z uvedených dát vyplýva, že podiel počtu

uchádzačov o zamestnanie na obyvateľstve okresu v produktívnom veku bol na úrovni 10,78 %. Pre porovnanie uvádzame, že v rovnakom období na území Slovenska bola evidovaná miera nezamestnanosti na úrovni 4,67 %.

V okrese Vranov nad Topľou dlhodobo pretrváva vysoká miera evidovanej nezamestnanosti v porovnaní s celoslovenským priemerom. Aj v predchádzajúcich obdobiach bola evidovaná miera uchádzačov o zamestnanie vždy nad desať percent. Miera evidovanej nezamestnanosti pravidelne na úrovni nad desať percent patrí medzi najvyššie v rámci Slovenska, celkovo sa jedná priemerne o piatu najvyššiu mieru nezamestnanosti v porovnaní všetkých okresov na území Slovenska. Zároveň aj štruktúra uchádzačov o zamestnanie sa javí ako nepriaznivá, keďže podľa údajov ŠÚ SR a ÚPSVR SR významnú časť tvoria dlhodobo nezamestnaní a osoby s nízkou úrovňou dosiahnutého vzdelania.

Súčasná zamestnanosť v okrese je v značnej miere viazaná na zamestnávateľov z verejného sektora. Súkromný sektor má v tejto štruktúre taktiež neodmysliteľné zastúpenie a ide prevažne o zamestnávateľov z oblasti zdravotníctva, sociálnych služieb a väčšie podniky pôsobiace v strojárkej výrobe, priemysle, obchode a nákladnej doprave. V okrese je niekoľko spoločností z kategórie veľkých podnikov (minimálne 4 spoločnosti nad 250 zamestnancov).

Medzi najvýznamnejších zamestnávateľov v regióne patria najmä:

- organizácie zo sektora verejnej správy a samosprávy (okresný úrad, mestský úrad vo Vranove nad Topľou a mestské organizácie, mestský úrad v Hanušovciach nad Topľou, obecné úrady a sociálne podniky v obciach);
- vzdelávacie inštitúcie (materské, základné a stredné školy);
- zariadenia sociálnych služieb a verejnoprospešné organizácie;
- v zdravotníctve je najväčším zamestnávateľom Vranovská nemocnica a. s., (spoločnosť s počtom nad 500 zamestnancov);
- v nákladnej doprave STD Donivo a. s. (nad 500 zamestnancov);
- stredné podniky LPH Vranov n/T, s. r. o. a LPH a. s. (podniky nad 150 zamestnancov pôsobiace v priemysle; spracovanie výrobkov a dielov z plastu a kovu);
- ďalšie stredné podniky pôsobiace v priemysle: Knudsen Plast s. r. o., UNIPLAST MH s. r. o., UNIMONT - VMS s. r. o., DMJ MARKET s. r. o. (do 150 zamestnancov);
- desiatky malých podnikov (do 50 zamestnancov) a množstvo mikropodnikov v oblasti služieb, stavebníctva, remesiel, poľnohospodárstva a lesníctva prevažne s lokálnym alebo mikroregionálnym dosahom.

C.3. *Príjmová situácia a životná úroveň (priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca)*

Priemerná nominálna mesačná mzda je dôležitý ukazovateľ, ktorý predstavuje hrubú mzdu nezníženú o zákonné alebo so zamestnancom dohodnuté zrážky. V regióne je nízka úroveň priemernej mesačnej mzdy, ktorá dlhodobo zaostáva za celoslovenským priemerom. Nízke

mzdy znamenajú, že v štruktúre miestnej ekonomiky majú prevahu malí zamestnávateľia s nízkopríjmovými pracovnými miestami. Tento jav má priamy vplyv na životnú úroveň obyvateľov, ich schopnosť zabezpečiť bývanie, vzdelávanie či prístup ku kvalitným službám.

K vyhodnoteniu príjmovej situácie v regióne boli využité vstupné údaje zo ŠÚ SR o priemernej mesačnej mzde zamestnancov vo vranovskom okrese a o priemernej mesačnej mzde zamestnancov na celom území Slovenska za rok 2023.

Čísla získané počas roka 2023 ukazujú, že miestni pracujúci obyvatelia s priemernou mesačnou mzdou vo výške 1 269 € veľmi výrazne zaostávajú za celoslovenským priemerom (1 637 €/mesiac), evidovaným v rovnakom období. Príjmová situácia a životná úroveň v okrese Vranov nad Topľou je podľa zistených príjmov obyvateľov podpriemerná dlhodobo, zároveň v rámci porovnania s ostatnými okresmi predstavuje desiatu najnižšiu zistenú úroveň. Aj v predchádzajúcich troch rokoch zistená priemerná mzda v okrese patrila vždy medzi desať najnižších v rámci všetkých okresov Slovenska.

Podpriemerná úroveň mesačných miezd za prácu v regióne, spolu s evidovanou mierou nezamestnanosti pravidelne na úrovni okolo desiatich percent, veľmi nepriaznivo vplyva na celkovú životnú úroveň obyvateľov a zároveň zvyšuje riziko sociálnej odkázanosti a chudoby. Nízke mzdy za prácu reflektujú štruktúru miestnej ekonomiky, v ktorej evidujeme najmä príjmovu podpriemerné pracovné miesta a málo zamestnávateľov poskytujúcich pracovné miesta s nadpriemerným mzdovým ohodnotením. Podnikateľské prostredie vo vranovskom okrese je charakteristické nízkym počtom veľkých a stredných podnikov. Prevažujú tu malé podniky a najmä mikropodniky, ktoré nie sú schopné pravidelne vytvárať nové pracovné miesta a udržať ich dlhodobo.

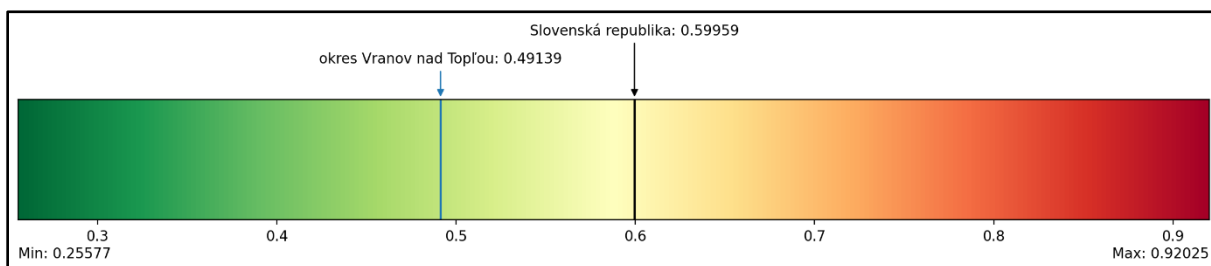
Miestna ekonomika je založená na niekoľkých väčších podnikoch, rôznych malých prevádzkach a službách lokálneho charakteru, pričom chýba viac silnejších subjektov zo súkromného sektora s inovačným potenciálom. Podpriemerné mesačné mzdy ponúkané zamestnávateľmi zároveň sekundárne ovplyvňujú aj atraktivitu okresu pre potenciálny návrat mladých ľudí z väčších miest Slovenska alebo zo zahraničia, a taktiež negatívne ovplyvňujú aj udržanie kvalifikovanej pracovnej sily v regióne.

1.2. Analýza demografického stavu

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Vranov nad Topľou sa v rámci čiastkového ukazovateľa za demografický stav nachádza na **61. mieste** v zozname všetkých okresov SR, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,49139**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za demografický stav prioritného okresu Vranov nad Topľou - grafické zobrazenie

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za demografický stav sa vypočíta na základe špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

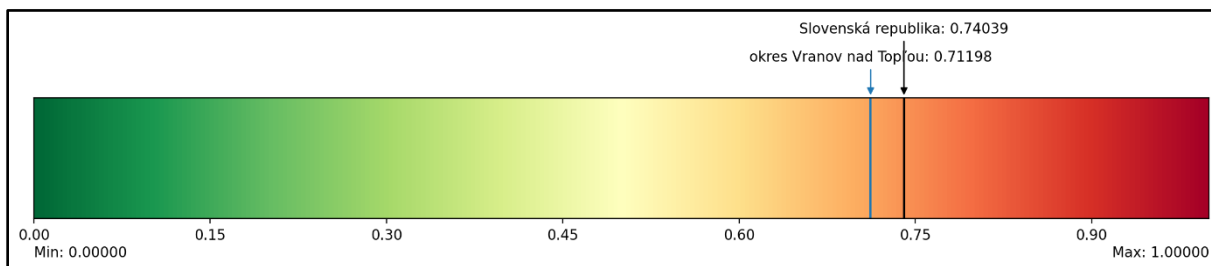
- (i) hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva;
- (ii) index ekonomického zaťaženia osôb a
- (iii) index starnutia.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva

V rámci špecifického ukazovateľa „hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva“ sa prioritný okres nachádza na **54. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,71198**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva“ - grafické zobrazenie

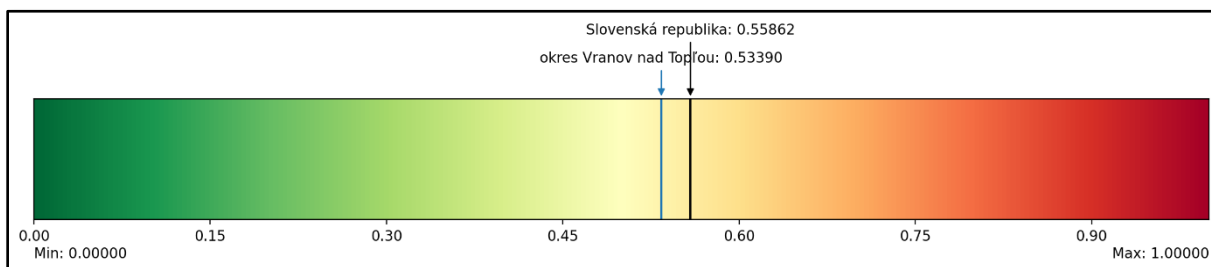

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B.2. Index ekonomického zaťaženia osôb

V rámci špecifického ukazovateľa „index ekonomického zaťaženia osôb“ sa prioritný okres nachádza na **38. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,53390**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „index ekonomického zaťaženia osôb“ - grafické zobrazenie

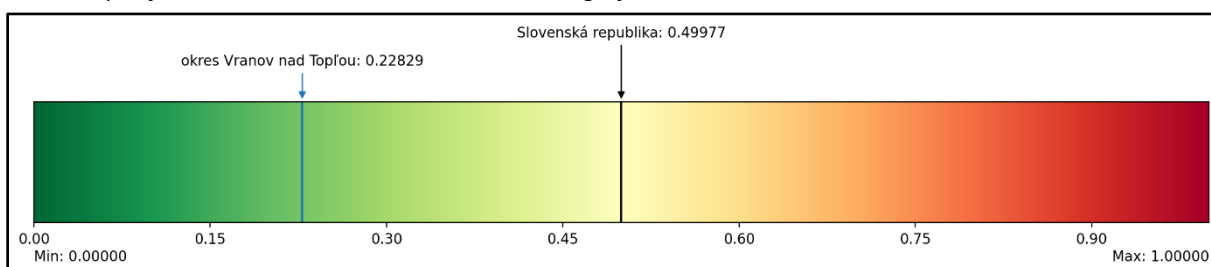

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Index starnutia

V rámci špecifického ukazovateľa „index starnutia“ sa prioritný okres nachádza na **64. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,22829**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „index starnutia“ - grafické zobrazenie

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov demografického stavu

Demografická oblasť zahŕňa spolu tri špecifické ukazovatele zamerané na vývoj počtu obyvateľov okresu, vývoj v starnutí obyvateľstva a ekonomické zaťaženie pracujúcich. Konkrétne ukazovatele sú vymenované v časti A. tejto podkapitoly a jednotlivo uvedené v časti B., v ktorej sú zároveň číselne a graficky zobrazené normalizované hodnoty špecifických ukazovateľov prepočítané (zo vstupných údajov na škálu od 0 po 1) podľa vyhlášky. Demografia okresu predstavuje jednu z kľúčových oblastí, ktorá významným spôsobom ovplyvňuje jeho súčasnú aj budúcu úroveň regionálneho rozvoja.

C.1. Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva

Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva je jedným z demografických ukazovateľov, ktorý vyjadruje celkový prírastok, resp. úbytok (prirodzený pohyb + migrácia) na 1 000 obyvateľov stredného stavu za určité obdobie, v tejto analýze za rok 2023. Ukazovateľ sa vyjadruje v promile (‰) a slúži nám na porovnanie dynamiky rastu alebo poklesu obyvateľstva na určitom území (okres, kraj, štát), v tomto prípade k zhodnoteniu vývoja na území okresu Vranov na Topľou a porovnanie s vývojom na území celého Slovenska.

Pre analýzu boli použité vstupné údaje ŠÚ SR z prehľadov k stavu a pohybu obyvateľstva v SR

o hrubej miere celkového prírastku obyvateľstva na území Slovenska a o hrubej miere celkového prírastku vo vranovskom okrese za rok 2023. SR podľa údajov ŠÚ SR zaznamenala v roku 2023 opäť úbytok obyvateľstva. Na konci roka 2023 žilo na Slovensku celkovo 5 424 687 obyvateľov, ich počet medziročne klesol o viac ako 4-tisíc. ŠÚ SR zaznamenal celkový úbytok -4 105 osôb, čo predstavovalo -0,76 %.

Okres Vranov nad Topľou podľa ŠÚ SR zaznamenal v roku 2023 prírastok obyvateľstva, medziročne o 0,26 %, čo v porovnaní s rokom 2022 predstavovalo prírastok o 21 osôb. Na konci roka 2023 tak žilo v okrese Vranov nad Topľou spolu 79 295 obyvateľov. V porovnaní s celoslovenským priemerom za rok 2023, ktorý predstavuje úbytok obyvateľstva a mierne negatívny vývoj, bol pri tomto ukazovateli zaznamenaný vo vranovskom okrese o niečo pozitívnejší vývoj, a teda medziročne mierny nárast počtu obyvateľov. V predchádzajúcich rokoch bolo v okrese zaznamenané striedanie miernych nárastov počtu obyvateľov (o približne 0,10 – 1,50 %) s miernymi poklesmi počtu v podobných hodnotách.

Vyššie uvedené dáta ukazujú, že v okrese neevidujeme trvalé znižovanie stavu obyvateľstva a že počas posledných rokov si vranovský región udržiava podobné hodnoty. Vo všeobecnosti sa môže zdať, že vývoj stavu obyvateľstva nie je v tomto okrese problémovou oblasťou. V porovnaní s ostatnými okresmi Slovenska je vranovský okres nadpriemerný, keďže medziročne zaznamenáva väčšinou mierny prírastok, no je však potrebné uviesť, že pravidelný prírastok je evidovaný najmä vo väčších obciach s výrazným zastúpením obyvateľov z marginalizovanej rómskej komunity. Množstvo mladých ľudí z majority po ukončení štúdia opúšťa región, odchádzajú za prácou do iných okresov alebo do zahraničia kde si zakladajú vlastné rodiny, no stav obyvateľstva vo vranovskom okrese si naďalej udržiava podobné hodnoty, a to vďaka pravidelnému prírastku v marginalizovanej časti obyvateľstva.

C.2. Index ekonomického zaťaženia osôb

Index ekonomického zaťaženia (alebo zaťaženia závislými) je demografický ukazovateľ vyjadrujúci počet osôb v predproduktívnom veku (0 – 14 rokov) a v poproduktívnom veku (65+), pripadajúcich na 100 osôb v produktívnom veku (15 – 64 rokov). V analýze nám slúži na zhodnotenie ekonomického zaťaženia vo vranovskom okrese a porovnanie s priemerom na Slovensku. Index je vyjadrený v percentách a platí, že čím je vyššia hodnota indexu, tým je vyššie ekonomické zaťaženie produktívnej časti obyvateľstva. Pre analýzu boli použité vstupné údaje zo ŠÚ SR k indexu ekonomického zaťaženia osôb žijúcich na celom území Slovenska a indexu ekonomického zaťaženia osôb žijúcich vo vranovskom okrese ku koncu roka 2023.

V okrese Vranov nad Topľou bolo ŠÚ SR v roku 2023 zaznamenané ekonomické zaťaženie závislými osobami na úrovni 51,95 %. Pri porovnaní s celoslovenským priemerom (52,30 %) bolo teda v regióne zaznamenané iba o niečo nižšie ekonomické zaťaženie produktívnej časti obyvateľstva. Napriek podobnej hodnote indexov, za ideálny vývoj v okrese to považovať nemôžeme. Za ideálny stav sa považuje index zaťaženia na úrovni 40 % až 50 %, kedy

na jedného závislého človeka pripadá približne dva až dva a pol pracujúcich osôb, čo zaručuje dlhodobú udržateľnosť verejných financií a sociálneho systému.

V predchádzajúcich rokoch bolo v okrese zaznamenané o niečo nižšie ekonomické zaťaženie závislými, čo signalizuje postupne sa zvyšujúcu hodnotu tohto ukazovateľa a teda rastúcu záťaž produktívnej populácie v regióne. Tento negatívny jav je výsledkom súbežného pôsobenia viacerých nedostatočne riešených faktorov, a to najmä dlhodobo vysokej miery nezamestnanosti, starnutia populácie a zvyšujúceho sa počtu osôb odkázaných na sociálne a zdravotné služby.

C.3. Index starnutia

Index starnutia je demografický ukazovateľ vyjadrujúci počet osôb v poproduktívnom veku (65+) pripadajúci na 100 osôb v predproduktívnom veku (0 – 14 rokov). V analýze nám slúži na zhodnotenie starnutia populácie v okrese Vranov nad Topľou a porovnanie s populáciou v celej krajine. K zhodnoteniu vývoja vo vekovom zložení obyvateľov sme využili vstupné údaje zo ŠÚ SR k indexu starnutia obyvateľstva na celom území SR a vo vranovskom okrese za rok 2023.

Index starnutia zaznamenaný v roku 2023 na Slovensku bol na úrovni 114,76 %. Hodnota je vyššia ako 100 %, a to znamená, že v slovenskej populácii je viac seniorov ako detí. V okrese Vranov nad Topľou bol ŠÚ SR v rovnakom období zaznamenaný index starnutia na úrovni 78,68 %. Pri porovnaní s celoslovenským priemerom môžeme zhodnotiť, že starnutie populácie je vo vranovskom okrese zatiaľ pomalšie, a že v okrese žilo viac detí ako seniorov s vekom nad 65 rokov.

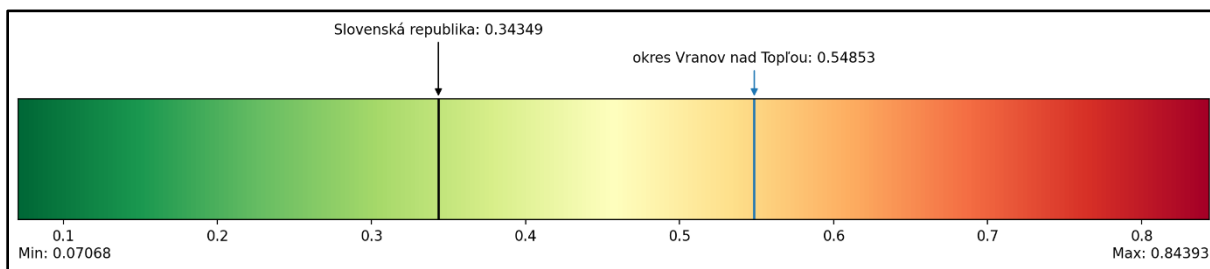
V predchádzajúcich troch rokoch boli evidované nižšie hodnoty indexu, čo znamená, že populácia v okrese pomaly starne a ďalší postupný rast tohto indexu môže v budúcnosti predstavovať vážny štrukturálny problém. Postupné starnutie populácie v okrese je spojené najmä s odchodom mladých obyvateľov do väčších miest a s nízkym záujmom mladých o zakladanie rodín v tomto východoslovenskom regióne.

1.3. Analýza prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Vranov nad Topľou sa v rámci čiastkového ukazovateľa za oblasť prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám nachádza na **14. mieste** v zozname všetkých okresov SR, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,54853**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za oblasť prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám prioritného okresu Vranov nad Topľou - grafické zobrazenie

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za oblasť prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám sa vypočíta na základe špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

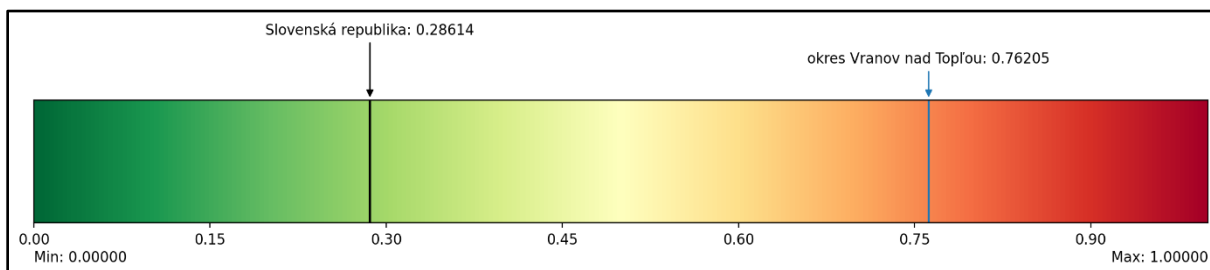
- (i) podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov;
- (ii) podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd;
- (iii) podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps a
- (iv) podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. Základná technická infraštruktúra - vodovody

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov“ sa prioritný okres nachádza na **5. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,76205**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov“ - grafické zobrazenie

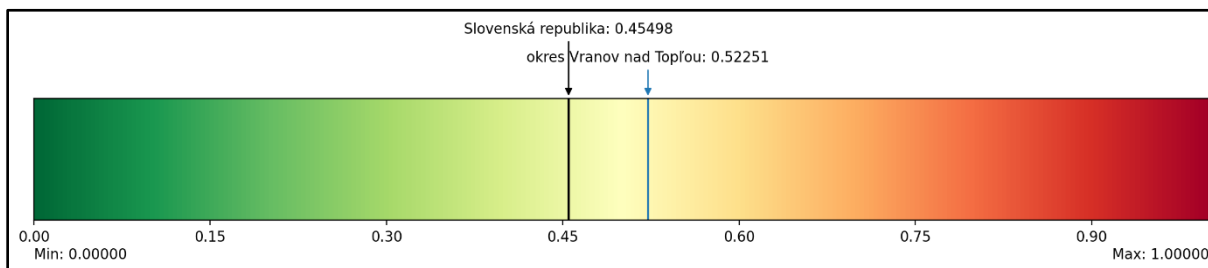

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B.2. Základná technická infraštruktúra - kanalizácia

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd“ sa prioritný okres nachádza na **41. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,52251**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd“ - grafické zobrazenie

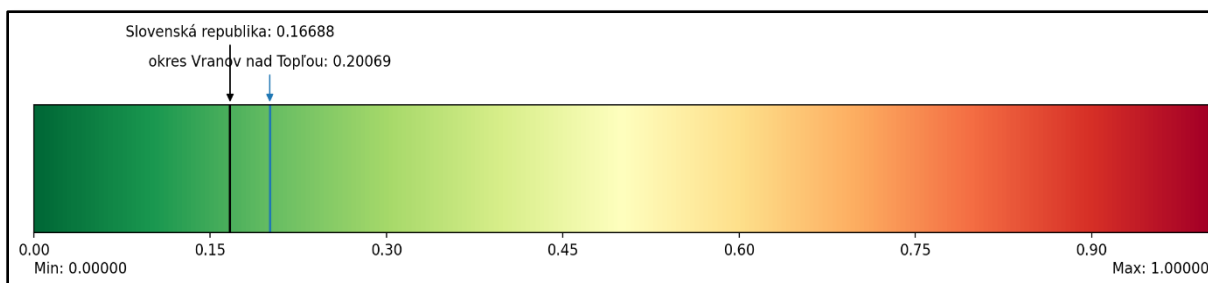

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Dostupnosť internetu (podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps“ sa prioritný okres nachádza na **30. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,20069**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps“ - grafické zobrazenie

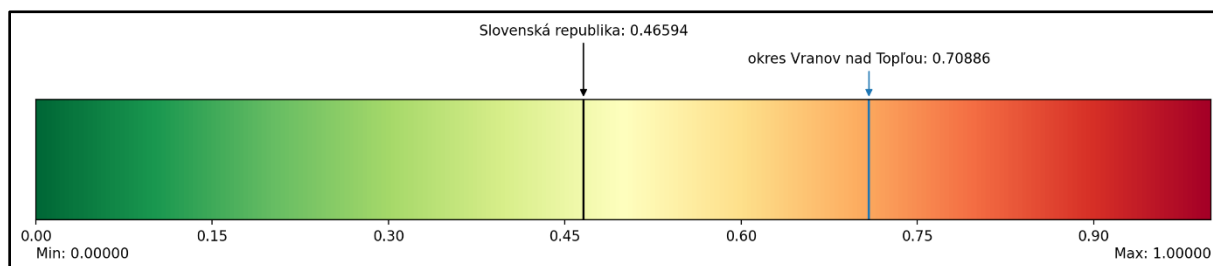

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B.4. Vzdelávacia infraštruktúra a služby (podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka“ sa prioritný okres nachádza na **12. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,70886**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka“ - grafické zobrazenie

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám

Oblasť prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám zahŕňa spolu štyri špecifické ukazovatele zamerané na prístup k vode, napojenie na kanalizáciu, vzdelávanie a dostupnosť internetu. Konkrétne ukazovatele sú vymenované v časti A. tejto podkapitoly a jednotlivo uvedené v časti B., v ktorej sú zároveň číselne a graficky zobrazené normalizované hodnoty špecifických ukazovateľov prepočítané (zo vstupných údajov na spoločnú škálu od 0 po 1) podľa vzorcov, ktoré definuje vyhláška.

C.1. Základná technická infraštruktúra - vodovody (podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov)

Pre zhodnotenie stavu vodovodnej infraštruktúry boli použité vstupné údaje získané zo ŠÚ SR a databázy environmentálnych indikátorov (EnviDat) za rok 2023. Podľa týchto dát podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných zdrojov na celom území SR dosiahol v roku 2023 úroveň 90,50 %. V okrese Vranov nad Topľou bol v rovnakom období zaznamenaný podiel obyvateľov zásobovaných vodou na úrovni 74,70 %, čo predstavovalo 59 233 obyvateľov z celkových 79 295. V rámci územia okresu, podľa Výskumného ústavu vodného hospodárstva SR a ŠÚ SR, bolo aj v predchádzajúcich dvoch rokoch vodou z verejných vodovodov zásobovaných vždy približne okolo 74 % obyvateľstva. Z uvedených dát vyplýva, že prístup k vodovodom nebol v predchádzajúcich rokoch rozširovaný.

Zároveň vidíme, že podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných zdrojov v okrese Vranov nad Topľou je v porovnaní s celoslovenskou úrovňou výrazne nižší a jedná sa o piatu najnižšiu úroveň v porovnaní s ostatnými okresmi SR. Približne až štvrtina obyvateľov okresu nemá prístup k zásobovaniu vodou z verejných vodovodov. Hodnota tohto ukazovateľa poukazuje na nedostatočné dobudovanie verejnej technickej infraštruktúry v okrese, ktoré evidujeme najmä v menších obciach a v riedko osídlených častiach okresu.

C.2. Základná technická infraštruktúra - kanalizácie (podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd)

K analýze stavu kanalizačnej infraštruktúry boli použité vstupné údaje získané zo ŠÚ SR a databázy environmentálnych indikátorov (EnviDat) za rok 2023 a predchádzajúce dva roky. Podľa týchto verejne dostupných dát podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd na celom území SR dosiahol v roku 2023 úroveň 71,20 %. V okrese Vranov nad Topľou bol na konci rovnakého roka zaznamenaný podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť na úrovni 67,00 %, čo predstavovalo 53 128 z celkových 79 295 obyvateľov.

Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu v okrese Vranov nad Topľou je v porovnaní s celoslovenskou úrovňou nižší o niečo viac ako štyri percentá. Z vyššie uvedených údajov zároveň vyplýva, že až tretina obyvateľov okresu Vranov nad Topľou nie je napojená na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd. V rámci územia tohto okresu bolo aj v predchádzajúcich dvoch rokoch na verejnú kanalizačnú sieť napojených vždy približne okolo 67 % obyvateľstva. To znamená, že kanalizačná sieť je chýbajúcou infraštruktúrou vo viacerých obciach z okresu a že do jej rozširovania neboli smerované investície.

Podiel nepripojených obyvateľov je teda dlhodobo vysoký, a to znamená, že na území okresu stále existuje vysoký podiel vyprodukovaného znečistenia, ktoré nie je odvádzané stokovou sieťou. Nedostatočná kanalizačná infraštruktúra má vplyv nielen na kvalitu životného prostredia, ale aj na zdravotný stav obyvateľstva a oblasť zdravotnej a sociálnej starostlivosti. Zároveň obmedzuje rozvoj bývania a podnikateľských aktivít, ktoré sú viazané na splnenie hygienických štandardov.

C.3. Dostupnosť internetu (podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps)

Predmetný ukazovateľ z oblasti verejnej infraštruktúry a základných služieb sleduje podiel adries s prístupom k internetu o rýchlosti minimálne 100 Mbps. Vo vranovskom okrese bol počas roka 2023 zaznamenaný podiel týchto internetových adries na úrovni 88,90 %. Nameraná hodnota je veľmi blízko k celoslovenskej úrovni (90,77 %) a to ukazuje, že vo využívaní informačných a komunikačných technológií domácnosti a jednotlivci z okresu Vranov na Topľou nezaostávajú za zvyškom krajiny. V regióne je však stále dosť priestoru na zlepšovanie dostupnosti internetového pripojenia a zvyšovanie percentuálneho podielu, čím sa v súlade s cieľmi EÚ a SR bude zároveň postupne znižovať percento tzv. „bielych miest“, t. j. oblastí bez dostatočne kvalitného pripojenia na internet.

C.4. Vzdelávacia infraštruktúra a služby (podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka)

V rámci celého územia Slovenska bol počas roka 2023 zaznamenaný podiel detí navštevujúcich materskú školu na úrovni 64,47 % (deti vo veku dva až päť rokov). To znamená, že na Slovensku sa približne každé tretie dieťa v predmetnom veku nezúčastňuje na predprimárnom vzdelávaní. Tieto deti sú v oblasti školstva označované aj termínom „nezaškolené deti“. Za zaškolené považujeme tie deti, ktoré sú zapojené do formálneho vzdelávania (vrátane individuálneho, osobitného alebo poldenného).

V okrese Vranov nad Topľou bol zaznamenaný ešte nižší podiel zaškolenosti u detí vo veku dva až päť rokov (52,48 %). Z uvedených údajov vyplýva, že v tomto okrese viac ako 47 % detí v danom veku nenavštevuje žiadnu materskú školu, čiže nezaškolené je takmer každé druhé dieťa. V porovnaní s ostatnými okresmi SR sa jedná o 12. najhoršiu úroveň. Tento nízky podiel zaškolenosti poukazuje zrejme na kombináciu viacerých problémov, hlavne na kapacitné bariéry (najmä priestorové) a viaceré sociálne bariéry. Medzi dôvody nízkej účasti na predprimárnom vzdelávaní v okrese možno určite zaradiť aj to, že nezaškolené deti často pochádzajú z oblastí s horšou dostupnosťou MŠ, s vyšším podielom rómskeho obyvateľstva a z domácností s nízkymi príjmami alebo nízkym vzdelaním rodičov.

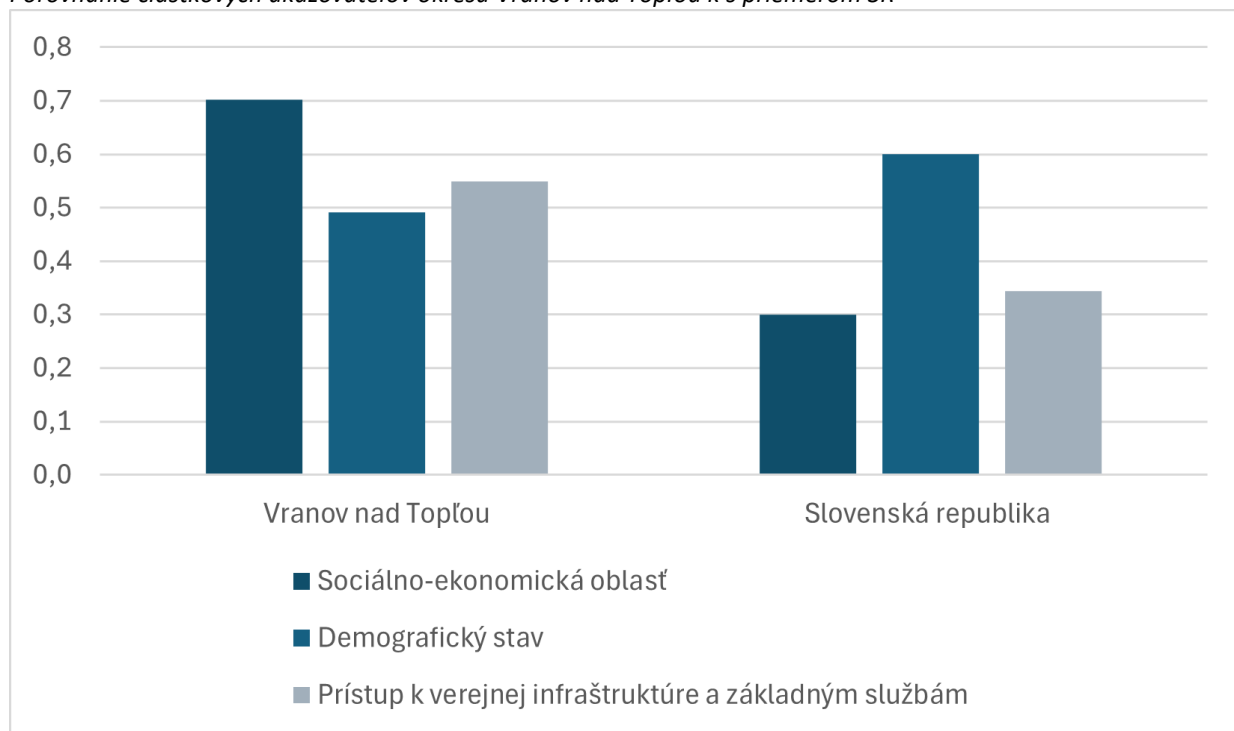
Nedostatočný prístup k predprimárnemu vzdelávaniu predstavuje závažný problém pre celý región. Táto nepriaznivá situácia môže mať dlhodobý vplyv na nerovnosti vo vzdelávacích výsledkoch v ďalších stupňoch vzdelávania, čo následne môže znižovať potenciál pre budúcu zamestnateľnosť mladých ľudí. Tieto faktory zároveň prispievajú aj k medzigeneračnému prenosu chudoby, a to najmä v sociálne znevýhodnených komunitách.

1.4. Zhrnutie kľúčových problémov a rozvojových potrieb

A. Zhrnutie dát

Na základe analýzy čiastkových ukazovateľov možno konštatovať, že hodnoty prioritného okresu sa nachádzajú pod priemerom SR v sociálno-ekonomickej oblasti a v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám, naopak v oblasti demografického stavu sú nad priemerom SR.

Porovnanie čiastkových ukazovateľov okresu Vranov nad Topľou k s priemerom SR

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B. Zoradenie najkritickejších oblastí

Podpriemerné hodnoty:

- v sociálno-ekonomickej oblasti; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - v oblasti podielu počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov a
 - v oblasti podielu počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku.

Priemerné hodnoty:

- v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným potrebám sa najviac približujú priemeru; v rámci tejto oblasti sú však stále pod priemerom SR z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov;
 - podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd a
 - podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú

školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka.

Najlepšie hodnoty:

- v oblasti demografického stavu; v rámci tejto oblasti sú nad priemerom SR z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva;
 - index ekonomického zaťaženia osôb a
 - index starnutia.

C. Zhrnutie kľúčových problémových oblastí a potrieb

C.1. Sociálno-ekonomická oblasť

Problémovou oblasťou je nadpriemerná úroveň **nezamestnanosti** v okrese (dlhodobo vysoký podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku). Ďalej taktiež **podpriemerná príjmová situácia a životná úroveň** v okrese (nízka úroveň priemeru nominálnej mesačnej mzdy), mesačné mzdy za prácu v okrese patria medzi najnižšie v SR. Zároveň je v okrese nadpriemerný počet osôb, ktorým sa poskytuje **pomoc v hmotnej núdzi** (vrátane spoločne posudzovaných osôb v domácnosti).

C.2. Demografická oblasť

Celkový prírastok obyvateľstva nie je v tomto prípade problémovou oblasťou, v porovnaní s ostatnými okresmi Slovenska je okres Vranov nad Topľou nadpriemerný. Pravidelne je medziročne evidovaný striedavo mierny prírastok obyvateľstva a mierny pokles. Je však potrebné dodať, že tento prírastok evidujeme najmä v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít.

Ekonomické zaťaženie produktívnych obyvateľov okresu je na priemernej úrovni, teda je blízke celoslovenskému priemeru (bolo zaznamenané mierne nižšie ekonomické zaťaženie produktívnej časti obyvateľstva), tento ukazovateľ zatiaľ nehodnotíme ako problémový, avšak nepredstavuje ideálny stav.

Starnutie obyvateľstva sa zatiaľ nejaví ako problémová oblasť, keďže vo vranovskom okrese evidujeme pomalšie starnutie obyvateľstva v porovnaní s údajmi o starnutí obyvateľstva za celé Slovensko. Môžeme zhodnotiť, že v okrese aktuálne žije viac detí ako seniorov nad 65 rokov, no je potrebné uviesť, že tento ukazovateľ výrazne ovplyvňuje pôrodnosť a pravidelný prírastok obyvateľstva v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít.

C.3. Verejná infraštruktúra a základné služby

Pri verejnom vodovode je problémom, že vo viacerých obciach okresu ho stále nemajú vybudovaný, resp. je táto základná verejná infraštruktúra nedobudovaná kompletne v celej obci, čo v štatistikách spôsobuje **vysoký podiel obyvateľov, ktorí nie sú zásobovaní vodou z verejných vodovodov** (až približne štvrtina obyvateľov).

Problémovou oblasťou je aj verejná kanalizačná sieť s čistiarnou odpadových vôd. Taktiež je vo viacerých obciach okresu nevybudovaná, resp. nie je dobudovaná kompletne v celej obci. Takýchto prípadov s chýbajúcou alebo nedobudovanou základnou verejnou infraštruktúrou je viacero, čo sa odráža na **vysokom podiele obyvateľov nenapojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd** (až približne tretina obyvateľov).

Za problémovú oblasť môžeme považovať aj vzdelávaciu infraštruktúru v okrese pri predprimárnom vzdelávaní. Evidujeme **veľmi nízku úroveň zaškolenosti u detí vo veku dva až päť rokov** (takmer každé druhé dieťa nenavštevuje MŠ).

2. Impulzy k vypracovaniu plánu rozvoja

Hlavným impulzom pre spracovanie plánu rozvoja je dlhodobé hospodárske a ekonomické zaostávanie regiónu, vysoká miera nezamestnanosti, slabá koordinácia a spolupráca subjektov vo verejnom aj súkromnom sektore, taktiež nedostatok možností reagovať na výzvy v programovom období fondov EÚ 2021-2027, a tiež zámer zmierniť identifikované špecifické problémy s cieľom dosiahnuť celkový územný rozvoj v okrese Vranov nad Topľou.

Okres Vranov nad Topľou dlhodobo patrí medzi hospodársky slabšie regióny Slovenskej republiky, pričom v posledných rokoch došlo k výraznému prehĺbeniu jeho štrukturálnych problémov. Identifikované impulzy pre vypracovanie plánu rozvoja poukazujú na kombináciu ekonomických, environmentálnych, infraštruktúrnych a sociálnych faktorov, ktoré zásadne ovplyvňujú mieru nezamestnanosti a celkovú kvalitu života obyvateľov.

Nezamestnanosť - impulz ovplyvnený krachom významnej spoločnosti

Jedným z najzásadnejších problémov vranovského okresu je dlhodobo vysoká miera nezamestnanosti, ktorú negatívne ovplyvnil krach spoločnosti BUKOZA HOLDING a. s., kľúčového zamestnávateľa v regióne, a tento aspekt považujeme za jeden z negatívnych impulzov pre nový plán rozvoja okresu. Ukončenie činnosti v tomto holdingu má za následok stratu pracovných miest pre stovky obyvateľov, čím došlo k výraznému narušeniu sociálnej stability a ekonomickej štruktúry okresu.

Situácia, ktorá nastala bola postupným rozpadom, od nevyplácania miezd, cez čoraz početnejšie výpovede až po vyhlásený konkurz zo strany veriteľov. Situácia spôsobuje v okrese vážne sekundárne dôsledky:

- znížená kúpyschopnosť obyvateľstva,
- rast dlhodobej nezamestnanosti,
- odchod kvalifikovanej pracovnej sily mimo regiónu,
- nevyužitý potenciál priemyselných areálov (napr. areál Bukózy, priemyselný park Ferovo).

Veľmi závažným problémom pre vranovský región je aj súčasný stav areálu bývalého podniku, ktorý ostal vystavený systematickému rozkrádaniu, čo vedie najmä k ďalšiemu znehodnocovaniu majetku a zároveň postupne znemožňuje jeho budúce využitie prípadným novým investorom. Tento stav predstavuje prostredie, v ktorom hrozia rôzne bezpečnostné riziká, najmä vážne ekologické hrozby (únik nebezpečných látok, znečistenie podzemných vôd a pôdy) a zároveň negatívne ovplyvňuje vnímanie regiónu.

Cestovný ruch a vplyv environmentálnych faktorov (Domaša)

Významným rozvojovým potenciálom okresu je vodná nádrž Domaša. V poslednom období však dochádza k výraznému poklesu hladiny vody, čo má priamy dopad na cestovný ruch a podnikateľské aktivity v oblasti služieb.

Meniaca sa klíma s nižšou úrovňou zrážok v uplynulých rokoch zapríčiňuje na území okresu sucho a nedostatok vody, čo už viedlo aj k vyhláseniu mimoriadnych situácií vo viacerých obciach regiónu, pričom samosprávy boli nútené zabezpečovať základné potreby obyvateľov (napr. zásobovanie pitnou vodou) na vlastné náklady. Tento stav spôsobuje:

- znižovanie atraktivity regiónu pre turistov,
- výpadky príjmov v sektore služieb,
- zvyšovanie finančného zaťaženia samospráv,
- ohrozenie potenciálu pre dlhodobú udržateľnosť cestovného ruchu.

Zároveň sa región potýka aj s environmentálnymi záťažami (napr. odkaliská po bývalých chemických závodoch s množstvom toxického odpadu), ktoré zvyšujú riziko ekologických incidentov a negatívne ovplyvňujú nielen životné prostredie, ale aj investičné prostredie.

Nedostatočná dopravná a základná verejná infraštruktúra

Rozvoj okresu je výrazne limitovaný nedostatočným dopravným napojením. Kľúčové problémy v doprave predstavujú:

- absencia diaľničného alebo rýchlostného cestného napojenia na región Zemplína,
- chýbajúci obchvat mesta Vranov nad Topľou,
- nevyhovujúce regionálne cestné prepojenia,

- neefektívne a nedostatočne prepojené železničné spojenia.

Problémom okresu je taktiež nedobudovaná základná verejná infraštruktúra. Viacero obcí má nedobudovaný verejný vodovod, niektoré obce vôbec nie sú zásobované vodou z verejného vodovodu a v okrese je stále veľmi vysoký podiel obyvateľov, ktorí nie sú napojení na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd.

Všetky tieto faktory výrazne znižujú atraktivitu regiónu, pre investorov aj pre návštevníkov a komplikujú mobilitu pracovnej sily. Nedostatočná infraštruktúra zároveň obmedzuje rozvoj podnikania, logistiky a cestovného ruchu.

Demografické zmeny

Okres Vranov nad Topľou v poslednom desaťročí čelí výrazným demografickým zmenám, charakterizovaným najmä rastúcim podielom obyvateľov z marginalizovaných rómskych komunít na celkovom stave obyvateľstva v regióne. Tento trend má významný dopad na oblasť vzdelávania a zamestnanosti.

Súčasne dochádza k odchodu majoritného obyvateľstva z regiónu, čo oslabuje jeho rozvojový potenciál

Súhrn hlavných impulzov

Na základe všetkých vyššie uvedených negatívnych skutočností môžeme v rámci zhrnutia vymenovať nasledovné kľúčové impulzy pre vypracovanie plánu rozvoja okresu Vranov nad Topľou:

- dlhodobo vysoká nezamestnanosť,
- nárast nezamestnanosti po zániku kľúčového zamestnávateľa,
- stagnácia hospodárskej základne a nedostatok investorov,
- oslabenie cestovného ruchu v dôsledku environmentálnych zmien,
- dlhodobo nevyhovujúca dopravná infraštruktúra,
- nedobudovaná základná verejná infraštruktúra,
- nepriaznivý demografický vývoj a sociálne vylúčenie časti obyvateľstva.

Potenciálne príležitosti, problémy a výzvy identifikované ako prekážky

Ku všetkým riešeným oblastiam uvádzame stručný prehľad identifikovaných problémov, ktoré patria medzi hlavné prekážky v rozvoji okresu Vranov nad Topľou a zároveň predstavujú zásadné výzvy do budúcnosti. Zároveň uvádzame aj potenciálne príležitosti, ktoré môžu pozitívne ovplyvniť budúci vývoj regionálneho rozvoja vo vranovskom okrese.

V oblasti zamestnanosti a podnikania okres dlhodobo čelí viacerým problémom a výzvam. Miera nezamestnanosti sa pohybuje nad slovenským priemerom, pričom medzi uchádzačmi o zamestnanie prevažujú osoby so základným vzdelaním. Situáciu negatívne ovplyvňuje nedostatok pracovných príležitostí, ako aj odchod mladých a kvalifikovaných ľudí za prácou mimo okresu. Významným problémom je tiež nezamestnanosť marginalizovaných skupín obyvateľstva ohrozených sociálnym vylúčením, medzi ktorými sa často nachádzajú nízkokvalifikovaní alebo úplne nekvalifikovaní ľudia. Rozvoj podnikateľského prostredia brzdí aj obmedzený objem súkromného kapitálu určeného na rozširovanie podnikateľských aktivít a tvorbu nových pracovných miest. Okrem toho sa v okrese zatiaľ nedostatočne využíva potenciál miestnych zdrojov na podporu ekonomického rozvoja, čo sa prejavuje najmä slabým prepojením poľnohospodárskej prvovýroby so spracovateľským priemyslom.

V okrese sú k dispozícii viaceré rozvojové príležitosti v tejto oblasti. Disponuje dostatkom pracovnej sily, hoci ide prevažne o osoby s nižšou kvalifikáciou, bez kvalifikácie alebo so slabšími pracovnými návykmi. Pozitívnym trendom je rastúci počet samostatne zárobkovo činných osôb, ktoré môžu predstavovať významný potenciál pre ďalší ekonomický rozvoj regiónu. Výhodou je aj vysoký podiel obyvateľov s úplným stredným vzdelaním s maturitou a zároveň dostatočne zastúpená skupina obyvateľov v predproduktívnom veku. Tá môže v budúcnosti prispieť k rozvoju okresu, pokiaľ sa podarí vytvoriť priaznivé podmienky pre život, prácu a podnikanie. Perspektívnou oblasťou je tiež sociálne podnikanie a tvorba nových pracovných miest, predovšetkým v sektore poľnohospodárstva a cestovného ruchu, ktoré predstavujú významný potenciál hospodárskeho rozvoja regiónu.

V oblasti cestovného ruchu okres čelí viacerým problémom a výzvam, ktoré obmedzujú jeho rozvojový potenciál. Medzi najvýznamnejšie patrí nedostatočne rozvinutá infraštruktúra cestovného ruchu, nízky počet ubytovacích zariadení a prevaha jednoduchších foriem ubytovania, ktoré len v obmedzenej miere dokážu uspokojiť potreby návštevníkov. Slabšie je tiež zastúpenie doplnkových služieb poskytovaných turistom. Ďalšou prekážkou rozvoja je absencia inovatívnych produktov cestovného ruchu a nedostatočné prepojenie existujúcich turistických produktov na miestnej a regionálnej úrovni, čo súvisí najmä so slabou koordináciou subjektov pôsobiacich v tomto odvetví. Problém predstavuje aj nedostatočná infraštruktúra pre trávenie voľného času návštevníkov a nižšia atraktivita verejných priestranstiev v obciach. Cestovný ruch zároveň trpí nízkou ponukou služieb dostupných počas celého roka, pričom chýbajú zariadenia a infraštruktúra, ktoré by podporovali celoročnú turistickú návštevnosť.

Okres však disponuje významným potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu. Silnou stránkou je bohaté prírodné dedičstvo, predovšetkým vodná nádrž Domaša a pohorie Slanské vrchy, ktoré vytvárajú vhodné podmienky pre rekreačné a športové aktivity. Významný je aj kultúrno-historický potenciál regiónu, reprezentovaný viacerými sakrálnymi a historickými pamiatkami, ako sú Bazilika minor Narodenia Panny Márie, kostol v Novej Kelči, zrúcanina hradu Čičva so zachovanou hrobkou či kaštiele v Majerovciach, Hanušovciach nad Topľou, Nižnom Hrabovci, Vyšnom Žipove a Nižnom Hrušove. Perspektívou do budúcnosti je rozvoj agroturizmu a vidieckej turistiky, ako aj vytváranie príležitostí na prezentáciu tradičných remesiel, folklóru a regionálnych tradícií. Potenciál rozvoja spočíva aj vo vytváraní komplexných a vzájomne prepojených produktov cestovného ruchu, ktoré by využívali existujúce atrakcie a zariadenia. Zachovalá príroda, čisté životné prostredie v turisticky atraktívnych lokalitách a vhodné podmienky na budovanie cyklistickej infraštruktúry zároveň poskytujú dobrý základ pre rozširovanie ponuky aktivít a zvyšovanie atraktivity regiónu pre domácich aj zahraničných návštevníkov.

V oblasti dopravy a dostupnosti okres čelí viacerým problémom, ktoré negatívne ovplyvňujú mobilitu obyvateľov aj celkovú atraktivitu územia. Významnou výzvou je postupné znižovanie počtu autobusových a vlakových spojov medzi okresným mestom a okolitými obcami, čo vedie k zhoršovaniu dopravnej dostupnosti, najmä v periférnych častiach okresu. V niektorých lokalitách je verejná doprava obmedzená len na niekoľko spojov počas pracovných dní, pričom cez víkendy môže úplne absentovať. Negatívnym faktorom je aj nevyhovujúci stav cestnej infraštruktúry, predovšetkým ciest II. a III. triedy, ktoré sa vyznačujú zlým technickým stavom vozoviek. Rozvoj územia obmedzuje aj chýbajúce priame napojenie na diaľničnú a rýchlостnú sieť, čo znižuje konkurencieschopnosť a atraktivitu okresu pre potenciálnych investorov. K problémom patrí aj neuspokojivý technický stav miestnych komunikácií a nedostatočne rozvinutá sieť cyklistických trás.

Napriek uvedeným nedostatkom disponuje okres aj viacerými predpokladmi na zlepšenie dopravnej dostupnosti. Významným rozvojovým potenciálom je existujúce železničné napojenie a strategická poloha okresného mesta, ktoré vytvárajú priaznivé podmienky pre modernizáciu železničnej infraštruktúry a zvyšovanie kvality verejnej dopravy. Perspektívnou oblasťou je aj budovanie a rozširovanie cyklistickej infraštruktúry, vrátane prepojenia jednotlivých miest a obcí sieťou cyklotrás. Takéto trasy môžu slúžiť nielen na každodennú mobilitu miestnych obyvateľov, ale aj na podporu cestovného ruchu a rozvoj aktívnych foriem trávenia voľného času. Rozvoj dopravnej infraštruktúry tak môže významne prispieť k zvýšeniu dostupnosti územia, zlepšeniu kvality života obyvateľov a posilneniu hospodárskeho potenciálu okresu.

V oblasti vzdelávania okres čelí viacerým dlhodobým problémom a výzvam, ktoré ovplyvňujú kvalitu ľudského kapitálu a možnosti jeho ďalšieho rozvoja. Medzi najvýraznejšie patrí nízka

vzdelanostná úroveň obyvateľov, najmä v marginalizovaných komunitách, kde je vysoký podiel osôb iba so základným alebo dokonca neukončeným základným vzdelaním. Tento stav následne znižuje ich šance na uplatnenie na trhu práce a zvyšuje riziko sociálneho vylúčenia. Významným problémom je aj nedostatočný rozvoj duálneho vzdelávania, ktorý súvisí s obmedzenou spoluprácou medzi školami a súkromným sektorom v okrese, ako aj so slabšou podporou financovania tejto formy vzdelávania zo strany štátu. Ďalšou výzvou je nízka účasť detí z marginalizovaných komunít na predprimárnom vzdelávaní, čo je spôsobené jednak nedostatočnými kapacitami materských škôl, jednak nezáujmom časti rodičov o zapojenie detí do predškolského vzdelávania. Problém predstavuje aj nedostatočná kapacita základných škôl v obciach s vyšším zastúpením marginalizovaných rómskych komunít.

Napriek týmto prekážkam disponuje okres viacerými predpokladmi pre rozvoj vzdelávania. Významnou výhodou je existujúca sieť základných a stredných škôl, ktorá vytvára dobrý základ pre ďalšie zvyšovanie kvality vzdelávacieho procesu. Potenciál spočíva najmä v modernizácii školskej infraštruktúry, zlepšovaní materiálno-technického vybavenia škôl a v rozširovaní kapacít základných škôl tam, kde je to potrebné. Perspektívnou oblasťou je aj rozvoj odborného školstva, ktoré disponuje inovačným potenciálom, avšak jeho smerovanie je potrebné viac zosúladiť s potrebami regionálnej ekonomiky a aktuálnym dopytom na trhu práce. Významnú príležitosť predstavuje tiež rozšírenie možností duálneho vzdelávania, ktoré môže prispieť k lepšej prepojenosti vzdelávacieho systému s praxou a zvýšiť pripravenosť absolventov na uplatnenie v zamestnaní.

V oblasti marginalizovaných rómskych komunít okres čelí viacerým sociálnym problémom a výzvam, ktoré výrazne ovplyvňujú kvalitu života obyvateľov i celkový rozvoj územia. Významná časť obyvateľstva žije v segregovaných osídleniach, kde sa často vyskytujú nevyhovujúce bytové podmienky, bývanie v jednoduchých obydlích a nedostatočné hygienické zázemie. Tieto faktory negatívne vplývajú na zdravotný stav obyvateľov a prispievajú k prehĺbovaniu sociálnych rozdielov. Nepriaznivá je aj sociálna situácia najzraniteľnejších skupín obyvateľstva, ktorá sa dlhodobo zhoršuje. Problémom zostáva najmä marginalizácia mladých Rómov zo strany väčšinovej spoločnosti, ako aj celkovo nízka úroveň životných podmienok sociálne znevýhodnených skupín. Tieto okolnosti vytvárajú významné bariéry pre ich vzdelávanie, pracovné uplatnenie a aktívne zapojenie do spoločenského a ekonomického života.

V území však existujú viaceré príležitosti na zlepšenie situácie a podporu sociálneho začlenenia. Perspektívnou oblasťou je rozvoj sociálneho podnikania, o ktoré prejavujú záujem samotné komunity a ktoré môže vytvárať nové pracovné príležitosti pre znevýhodnených obyvateľov. Potenciál predstavuje aj dostatok dostupnej pracovnej sily, ktorú možno zapojiť do aktivít zameraných na zlepšovanie verejnej infraštruktúry v obciach a skvalitňovanie podmienok života v komunitách. Dôležitým predpokladom ďalšieho rozvoja sú tiež skúsenosti verejných inštitúcií a neziskových organizácií s komunitnou prácou, ktoré vytvárajú dobrý

základ pre realizáciu ďalších integračných, vzdelávacích a sociálnych programov. Efektívnym využitím týchto skúseností a dostupných zdrojov je možné posilniť sociálnu inklúziu, zlepšiť životné podmienky obyvateľov a podporiť ich aktívnejšie zapojenie do rozvoja miestnych komunít.

V oblasti základnej infraštruktúry a životného prostredia okres čelí viacerým rozvojovým problémom, ktoré ovplyvňujú kvalitu života obyvateľov aj možnosti ďalšieho hospodárskeho rozvoja. Významnou výzvou je najmä situácia v menších obciach, predovšetkým v severnej časti okresu, kde základná technická infraštruktúra nie je dostatočne vybudovaná. Tieto samosprávy často disponujú obmedzenými finančnými zdrojmi, ktoré im neumožňujú realizovať rozsiahle a finančne náročné infraštruktúrne projekty. Závažným problémom je aj nízka úroveň napojenia obyvateľov na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd, pričom tento ukazovateľ patrí medzi najnižšie na Slovensku. Nepriaznivá situácia je aj v oblasti zásobovania pitnou vodou, kde podiel obyvateľov napojených na verejný vodovod zaostáva za slovenským priemerom a patrí k najnižším v rámci Prešovského kraja. K environmentálnym výzvam sa zaraďuje aj vysoký podiel domácností využívajúcich na vykurovanie tuhé palivá, čo negatívne vplýva na kvalitu ovzdušia. Rozvoj udržateľného hospodárstva zároveň obmedzuje nedostatočne rozvinutá environmentálna technická infraštruktúra v podnikateľskom sektore.

Dôležitou príležitosťou je využitie dostupných národných a európskych zdrojov na budovanie a modernizáciu vodovodných a kanalizačných systémov, čím by sa zvýšila dostupnosť základných služieb pre obyvateľov. Perspektívou je aj podpora ekologickejších spôsobov vykurovania domácností a zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, čo môže prispieť k zníženiu emisií a zlepšeniu kvality ovzdušia. Potenciál rozvoja spočíva tiež v modernizácii environmentálnej infraštruktúry podnikov a zavádzaní udržateľných riešení v oblasti nakladania s odpadmi, energiami a vodnými zdrojmi. Zlepšovanie technickej infraštruktúry a environmentálnych podmienok tak môže významne prispieť k vyššej kvalite života obyvateľov, atraktivite územia pre investorov a k celkovo udržateľnému rozvoju okresu.

V oblasti demografického vývoja čelí okres viacerým výzvam, ktoré môžu dlhodobo ovplyvňovať jeho sociálny a ekonomický rozvoj. Jedným z najvýznamnejších problémov je odliv mladých ľudí z regiónu, predovšetkým z radov majoritného obyvateľstva. Mladí obyvatelia často odchádzajú za vzdelaním, zamestnaním a lepšími životnými príležitosťami do väčších miest alebo do zahraničia, pričom len časť z nich sa do regiónu vracia. Tento trend oslabuje miestny pracovný trh, znižuje rozvojový potenciál územia a prispieva k procesu starnutia populácie.

Ďalšou výzvou je vysoký počet obcí s nízkym počtom trvalých obyvateľov. Malé obce sa často stretávajú s problémami pri zabezpečovaní verejných služieb, financovaní rozvojových aktivít a udržiavaní potrebnej technickej a sociálnej infraštruktúry. Pokles počtu obyvateľov zároveň

znižuje možnosti ekonomického rozvoja a komplikuje vytváranie atraktívnych podmienok pre život a podnikanie.

Negatívnym faktorom je aj nízky podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním. Nedostatok vysoko kvalifikovanej pracovnej sily môže obmedzovať prílev investícií, rozvoj inovatívnych odvetví a znižovať konkurencieschopnosť regiónu. Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne obyvateľstva a vytváranie podmienok na uplatnenie kvalifikovaných odborníkov priamo v regióne preto predstavujú dôležité predpoklady pre jeho budúci rozvoj a stabilizáciu demografického vývoja.

Všetky problémy a výzvy uvedené vyššie majú ako negatívne faktory kumulatívny efekt a vzájomne sa posilňujú, čo vedie k prehlbovaniu regionálnych rozdielov a zvyšuje potrebu systémových zásahov zo strany kompetentných štátnych orgánov v spolupráci s predstaviteľmi miestnej samosprávy a podnikateľským sektorom.

3. Návrh aktivít a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia plánu rozvoja

3.1. Súlad so strategickými dokumentmi

Plán rozvoja je v súlade s prioritami Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na roky 2022 – 2030, Integrovanou územnou stratégiou a ďalšími relevantnými národnými a regionálnymi stratégiami. Zabezpečuje súlad s aktivitami financovanými z Programu Slovensko 2021 – 2027 a akéhokoľvek nadväzujúceho mechanizmu financovania projektov z prostriedkov Európskej únie a jej príslušných fondov.

3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja

Výber hlavných aktivít a ich opatrení a úloh je určený pre prioritné okresy tak, aby finančná podpora smerovala na projekty s merateľným prínosom a jasnou väzbou na URR, resp. na čiastkové a špecifické ukazovatele, ktoré ho vytvárajú, a to za účelom jeho znižovania a dorovnávania rozdielov medzi jednotlivými okresmi SR.

Zámerom výberu a usporiadania aktivít je vytvoriť rámec pre rýchlu a jednoduchú identifikáciu pre zaradenie žiadostí a zároveň prostredníctvom odporúčanej prioritizácie aktivít zacieliť a motivovať potenciálnych žiadateľov na podávanie žiadostí a projektov, ktoré adresujú najakútnejšie problémové ukazovatele prioritného okresu.

Aktivity sú navrhnuté tak, aby mali merateľný dopad na špecifické ukazovatele a zároveň vytvárali synergie pre celkový rozvoj územia. Hodnotenie predkladaných žiadostí a projektov bude zamerané predovšetkým na ich jasné a zrozumiteľné zaradenie a naviazanie na špecifickú aktivitu a jej merateľné ukazovatele tak, aby projekty prispievali k zlepšovaniu čiastkových a špecifických ukazovateľov.

3.3. Aktivity plánu rozvoja

Rámec aktivít je postavený na nasledovných štyroch hlavných aktivitách:

- (i) **Práca a príjmy v regióne** (*sociálno-ekonomické ukazovatele*)
- (ii) **Zážitkový región: cestovný ruch, identita a aktívna rekreácia** (*zamestnanosť a príjmy cez projekty cestovného ruchu a aktívnej rekreácie*)
- (iii) **Infraštruktúra, služby a bezpečné obce** (*prístup k infraštruktúre a službám*)
- (iv) **Sociálne služby, zdravie a demografia** (*demografický stav a kvalita života*)

Jednotlivé aktivity a opatrenia a úlohy sú bližšie špecifikované v *Prílohe č. 1*.

3.4. Prioritné aktivity a opatrenia Plánu rozvoja

Hlavná aktivita 3: INFRAŠTRUKTÚRA, SLUŽBY A BEZPEČNÉ OBCE – Priorita č. 1

Priorizácia opatrení v rámci aktivity:

- Priorita č. 1: Realizácia verejnej infraštruktúry a základných služieb
- Priorita č. 2: Malé projekty pre obce do 500 obyvateľov
- Priorita č. 3: Spolufinancovanie projektov rozvoja územia z externých zdrojov
- Priorita č. 4: Projektová príprava verejných investícií
- Priorita č. 5: Integrované bezpečnostné a záchranné systémy obcí

Hlavná aktivita 1: PRÁCA A PRÍJMY V REGIÓNE – Priorita č. 2

Priorizácia opatrení v rámci aktivity:

- Priorita č. 1: Miestne MSP a tradičná výroba
- Priorita č. 2: Sociálna a inkluzívna ekonomika
- Priorita č. 3: Inovácie, výskum, digitalizácia, kybernetická bezpečnosť a GDPR
- Priorita č. 4: Prepojenie vzdelávania a trhu práce
- Priorita č. 5: Prevencia rizikových javov v športe, integrita a kariérna tranzícia športovcov

Hlavná aktivita 2: ZÁŽITKOVÝ REGIÓN: CESTOVNÝ RUCH, IDENTITA a AKTÍVNA REKREÁCIA – Priorita č. 3

Priorizácia opatrení v rámci aktivity:

- Priorita č. 1: Tematické projekty cestovného ruchu
- Priorita č. 2: Podporné MSP pre cestovný ruch
- Priorita č. 3: Aktívny rekreačný šport
- Priorita č. 4: Multifunkčné vodné plochy
- Priorita č. 5: Destinačný manažment, marketing, regionálna identita a značka

Hlavná aktivita 4: SOCIÁLNE SLUŽBY, ZDRAVIE A DEMOGRAFIA – Priorita č. 4

Priorizácia opatrení v rámci aktivity:

Priorita č. 1: Dostupná zdravotná starostlivosť a prevencia

Priorita č. 2: Rozvoj sociálnych služieb a komunitnej podpory

4. Merateľné ukazovatele plánu rozvoja

Pre sledovanie dosahovania cieľov sú zadefinované kľúčové merateľné ukazovatele, ktoré vychádzajú priamo zo špecifických ukazovateľov definovaných vo vyhláske.

Označenie	Názov merateľného ukazovateľa	Východisková hodnota ⁴	Cieľová hodnota (2026) ⁵	Cieľová hodnota (2027)	Cieľová hodnota (2028)
SE01	Podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov v %	7,01	6,30	6,00	5,70
SE02	Podiel uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku v %	10,78	10,00	9,50	9,00
SE03	Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v EUR	1269	1350	1420	1500
DS01	Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva (na 1000 obyv.) v %	0,26	0,60	1,20	1,50
DS02	Index ekonomického zaťaženia osôb v %	51,95	51,50	51,00	50,00
DS03	Index starnutia v %	78,68	78,00	77,50	77,00
VI01	Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v %	74,70	75,50	76,70	78,00
VI02	Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s ČOV v %	67,00	67,80	68,80	70,00
VI03	Podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps v %	88,90	91,00	92,00	93,00

⁴ Podľa zoznamu prioritných okresov zverejneného 1.11.2025.

⁵ Pribežná hodnota, ktorú plánuje okres dosiahnuť v danom roku realizáciou aktivít. Pri monitorovaní budú použité hodnoty ukazovateľa z obdobia n-2.

Označenie	Názov merateľného ukazovateľa	Východisková hodnota ⁴	Cieľová hodnota (2026) ⁵	Cieľová hodnota (2027)	Cieľová hodnota (2028)
VI04	Podiel detí vo veku 2 - 5 rokov navštevujúcich MŠ v %	52,48	54,00	55,00	56,00

5. Očakávané výsledky, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku

5.1. Časový harmonogram realizácie plánu rozvoja

Za realizáciu jednotlivých projektov v rámci hlavných aktivít a ich opatrení a úloh sú zodpovední samotní prijímatelia regionálneho príspevku, s ktorými na základe vyhodnotenia jednotlivých výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie regionálneho príspevku uzatvorí MIRRI SR zmluvu o poskytnutí regionálneho príspevku. Harmonogram realizácie plánu rozvoja je navrhnutý na roky 2026 – 2028.

5.2. Možnosti financovania plánu rozvoja

Hlavné aktivity plánu rozvoja sú financované z prostriedkov štátneho rozpočtu SR a alokované na základe rozhodnutia MIRRI SR pre príslušný kalendárny rok, ktoré MIRRI SR zverejní na svojej webovej stránke.

Alokačný mechanizmus zohľadňuje potreby jednotlivých prioritných okresov, pričom MIRRI SR je oprávnené rozhodnúť o zmene alokácie alebo jej presune alebo jej časti na iný prioritný okres najmä v prípadoch, ak nedôjde k vyčerpaniu alokovaných prostriedkov alebo pripravenosť predložených žiadostí a projektov nedosiahne požadovanú odbornú úroveň vypracovania.

5.3. Gestori a spôsob monitorovania

Plnenie plánu rozvoja vyhodnocuje a kontroluje MIRRI SR v spolupráci s Okresným úradom Vranov nad Topľou a riadiacim výborom prioritného okresu⁶. Postup pre monitorovanie a hodnotenie plánu rozvoja prioritného okresu je upravený interným predpisom MIRRI SR.

5.4. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ

Riadiaci výbor prioritného okresu v súlade s ustanovením § 5 ods. 1 písm. d) zákona o prioritných okresoch monitoruje a hodnotí plnenie výziev a plánu rozvoja prioritného okresu prostredníctvom hodnotiacej správy každoročne do 30. júna za predchádzajúci kalendárny rok.

⁶ Podľa § 2 písm. e) zákona o prioritných okresoch sa riadiacim výborom prioritného okresu rozumie poradný orgán MIRRI SR zriadený v každom prioritnom okrese.

6. Přílohy

Príloha č. 1 – Zoznam hlavných aktivít, opatrení a úloh plánu rozvoja

PRÍLOHA Č. 1 K PLÁNU ROZVOJA PRIORITNÉHO OKRESU

VYMEDZENIE HLAVNÝCH AKTIVÍT A OPATRENÍ

Táto príloha obsahuje všeobecné vecné vymedzenie hlavných aktivít a opatrení a typové zameranie projektov, ktoré môžu byť podporované v rámci regionálneho príspevku. Konkrétne oprávnené osoby žiadateľov, finančné limity, populačné alebo iné limity, oprávnené výdavky, osobitné podmienky, obmedzenia a ďalšie pravidlá podpory určí príslušná vyhlásená a schválená výzva.

Pri zaradení projektu je rozhodujúci jeho hlavný účel a dominantný výsledok, nie samotný názov projektu, stavby, zariadenia alebo výdavku. Uvedené príklady sú orientačné a nevytvárajú uzavretý zoznam projektov.

HLAVNÁ AKTIVITA 1 – PRÁCA A PRÍJMY V REGIÓNE

Podpora zamestnanosti, príjmov, miestneho podnikania, inovácií a pracovných zručností s rozvojovým účinkom v prioritnom okrese.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
1.1 Sociálna a inkluzívna ekonomika	Pracovná integrácia znevýhodnených a zraniteľných osôb prostredníctvom sociálnych, komunálnych alebo komunitne orientovaných ekonomických činností s udržateľným pracovným a miestnym prínosom.	Patria sem sociálne a komunálne podniky, sociálne dielne, komunálne a údržbové služby, reuse a opravárenské činnosti, miestna výroba a služby, ak je ich jadrom vytváranie a udržanie pracovných miest pre určené znevýhodnené alebo zraniteľné skupiny.
1.2 Miestne MSP a tradičná výroba	Rozvoj miestnych mikro-, malých a stredných podnikov, výroby, remesiel, spracovania miestnych surovín, obchodu a služieb s cieľom zvýšiť hospodársky výkon a stabilitu miestnej ekonomiky.	Patria sem projekty vzniku, rozšírenia alebo modernizácie výroby a služieb, najmä potravinárstva, dreva, kovu, textilu, remesiel, stavebných a opravárenských činností, miestnych služieb, poľnohospodárstva, lesníctva, logistiky, odbytu a regionálnych produktov.
1.3 Inovácie, výskum, digitalizácia, kybernetická bezpečnosť a GDPR	Podpora inovácií, aplikovaného výskumu, technologickej modernizácie, automatizácie a digitalizácie, ako aj riešení zvyšujúcich kybernetickú odolnosť a ochranu osobných údajov.	Patria sem nové alebo podstatne zlepšené technológie, automatizované a dátovo riadené procesy, digitálne systémy a služby, vývoj a aplikovaný výskum, ako aj funkčné opatrenia kybernetickej bezpečnosti, ochrany dát a súladu s GDPR.
1.4 Prepojenie vzdelávania a trhu práce	Vzdelávanie orientované na zamestnateľnosť a konkrétne potreby trhu práce, najmä praktická a odborná príprava, rekvalifikácie, odborná prax a spolupráca vzdelávacích organizácií so zamestnávateľmi.	Patria sem duálne vzdelávanie, odborná prax, rekvalifikačné a kvalifikačné programy, pracoviská praktického vyučovania, odborné dielne a laboratória, kariérne poradenstvo a ďalšie programy smerujúce k získaniu pracovných zručností a uplatneniu.
1.5 Prevencia rizikových javov v športe, integrita a kariérna tranzícia športovcov	Podpora bezpečného a integritného športového prostredia a prípravy športovcov na profesionálnu aj pošportovú kariéru prostredníctvom vzdelávania, prevencie, poradenstva, mentoringu a vhodných digitálnych nástrojov.	Patria sem programy prevencie manipulácie súťaží, rizikového stávkovania, doping, násilia, diskriminácie, šikany a zneužívania, vzdelávanie športovcov a ich podporného prostredia, bezpečné oznamovacie postupy, vstupná príprava mladých športovcov, kariérne poradenstvo a rekvalifikácia.

HLAVNÁ AKTIVITA 2 – ZÁŽITKOVÝ REGIÓN: CESTOVNÝ RUCH, IDENTITA A AKTÍVNA REKREÁCIA

Rozvoj udržateľného cestovného ruchu, návštevníckych produktov, regionálnej identity, služieb pre návštevníkov a aktívnej rekreácie.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
2.1 Tematické produkty cestovného ruchu	Rozvoj ucelených a dlhodobo využiteľných turistických produktov založených na (A) vode; (B) prírode, horách a turistike vrátane cykloturistiky; (C) histórii a kultúre; alebo (D) vidieku a agroturistike.	Patria sem turistické a cyklistické trasy, vodné a prírodné návštevnícke produkty, vyhladky, náučné a tematické trasy, sprístupnenie pamiatok a sakrálnych stavieb, expozície, návštevnícke programy, vidiecke a agroturistické zážitky a digitálna interpretácia viazaná na konkrétnu lokalitu alebo trasu.
2.2 Destinačný manažment, marketing, regionálna identita a značka	Spoločné riadenie, koordinácia a prezentácia destinácie alebo uceleného územia, budovanie regionálnej identity a značky a prepájanie atrakcií, služieb a miestnych aktérov.	Patria sem projekty destinačného manažmentu, spoločnej regionálnej značky a komunikácie, destinačné weby a aplikácie, spoločné mapy a publikácie, marketingové kampane územia, koordinácia ponuky a podujatí, návštevnícke dáta a partnerstvá viacerých aktérov.
2.3 Podporné MSP pre cestovný ruch	Rozvoj podnikateľských služieb, ktoré návštevník priamo využíva počas pobytu a ktoré dopĺňajú alebo zvyšujú kvalitu turistickej ponuky územia.	Patria sem najmä ubytovanie, gastronómia, požičovne a servis rekreačného vybavenia, sprievodcovské a zážitkové služby, turistická doprava, predaj regionálnych výrobkov a ďalšie služby s preukázateľnou väzbou na cestovný ruch.
2.4 Aktívny rekreačný šport	Podpora pravidelného amatérskoho športovania, tréningu a aktívnej rekreácie prostredníctvom športovo-rekreačných priestorov, zariadení, vybavenia a programov s dlhodobou využiteľnosťou.	Patria sem workoutové a outdoorové zóny, pumptracky, skateparky, športové okruhy, multifunkčné ihriská, kurty, telocvične a pohybové sály, lezecké a tréningové prvky, športové zázemie a spoločné vybavenie a pravidelné amatérske alebo komunitné športové programy.
2.5 Multifunkčné vodné plochy	Vznik, obnova a funkčné dobudovanie vodných plôch, ktoré plnia retenčnú alebo inú vodohospodársku funkciu a zároveň prinášajú ďalší rekreačný, rybársky, protipožiarne alebo ekologický úžitok.	Patria sem rybníky a retenčné nádrže, obnova vodných plôch, regulačné a technické prvky, protipožiarne odberné miesta, športový rybolov, bezpečné vstupy, lovné miesta, móla, primerané hygienické a návštevnícke zázemie a prvky podporujúce biodiverzitu.

HLAVNÁ AKTIVITA 3 – INFRAŠTRUKTÚRA, SLUŽBY A BEZPEČNÉ OBCE

Podpora projektovej pripravenosti a realizácie verejných investícií, menších lokálnych zásahov, spolufinancovania a bezpečnostných a záchranných riešení.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
3.1 Projektová príprava verejných investícií	Príprava konkrétnych verejných investícií do štádia umožňujúceho ich povolenie, financovanie a následnú realizáciu.	Patria sem projektové a technické dokumentácie, architektonické a inžinierske návrhy, štúdie uskutočniteľnosti, rozpočty a výkazy výmer, odborné prieskumy a posudky, povoľovacie podklady, inžinierska činnosť a ďalšia príprava priamo viazaná na konkrétnu plánovanú verejnú investíciu.
3.2 Realizácia verejnej infraštruktúry a základných služieb	Realizácia, obnova a rozvoj verejnej infraštruktúry, verejných budov, technických sietí, verejných priestranstiev a základnej občianskej vybavenosti.	Patria sem projekty výstavby, rekonštrukcie alebo funkčnej obnovy miestnej technickej a dopravnej infraštruktúry, verejných budov a priestorov, vodného hospodárstva, energetických a technických systémov, verejnej konektivity a ďalších investícií slúžiacich obyvateľom alebo verejnosti.
3.3 Malé projekty pre obce do 500 obyvateľov (pre CORE okresy) a do 2000 obyvateľov (pre STATUS okresy)	Menšie, samostatne funkčné a rýchlo realizovateľné lokálne projekty s bezprostredným prínosom pre verejný priestor, bezpečnosť, životné prostredie alebo miestne služby.	Patria sem drobné úpravy verejných priestranstiev a prístupov, mobiliár, zastávky, menšie bezpečnostné a záchranné prvky, zeleň a vodozádržné opatrenia, komunitné a návštevnícke prvky, informačné a komunikačné vybavenie a ďalšie lokálne zásahy vytvárajúce nový alebo zlepšený verejný výstup.
3.4 Spolufinancovanie projektov rozvoja územia z externých zdrojov	Podpora vlastného spolufinancovania rozvojových projektov financovaných z iného externého verejného zdroja, ak regionálny príspevok dopĺňa konkrétny hlavný projekt.	Patria sem projekty, pri ktorých je zabezpečené externé financovanie a je určená povinnosť vlastného spolufinancovania alebo iná prípustná spolufinancovaná časť; môže ísť o verejnú infraštruktúru, životné prostredie, sociálne a komunitné služby, energetiku, digitalizáciu a ďalšie oblasti rozvoja územia.
3.5 Integrované bezpečnostné a záchranné systémy obcí	Funkčné bezpečnostné, monitorovacie, varovné a záchranné systémy zvyšujúce ochranu obyvateľov, verejného priestoru a schopnosť obce reagovať na mimoriadne udalosti.	Patria sem kamerové a monitorovacie systémy, osobné záznamové systémy oprávnených zásahových zložiek, mobilné monitorovanie a drony v zákonnom režime, systémy včasného varovania a krízovej komunikácie, AED a ďalšie systémy okamžitej záchrany života vrátane potrebného softvéru, inštalácie, školení a servisu.

HLAVNÁ AKTIVITA 4 – SOCIÁLNE SLUŽBY, ZDRAVIE A DEMOGRAFIA

Podpora dostupných a udržateľných sociálnych, komunitných a zdravotných služieb reagujúcich na demografické, zdravotné a sociálne potreby obyvateľov.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
4.1 Rozvoj sociálnych služieb a komunitnej podpory	Vznik, rozšírenie a skvalitnenie sociálnych služieb a pravidelnej komunitnej podpory pre seniorov, osoby so zdravotným znevýhodnením, rodiny, osoby v krízovej situácii a ďalšie zraniteľné skupiny.	Patria sem terénne a domáce, ambulantné, denné a pobytové sociálne služby, krízová a nízkoprahová pomoc, podpora samostatného života, komunitné centrá a programy, sociálne poradenstvo a ďalšie odborné činnosti; priestory, vybavenie a mobilita sú súčasťou opatrenia, ak priamo vytvárajú alebo rozširujú konkrétnu službu.
4.2 Dostupná zdravotná starostlivosť a prevencia	Zlepšenie územnej, časovej, fyzickej a sociálnej dostupnosti zdravotnej starostlivosti a zdravotne zameranej prevencie pre konkrétne skupiny obyvateľov.	Patria sem vznik alebo rozšírenie ambulantnej starostlivosti, mobilné a výjazdové zdravotné služby, preventívne vyšetrenia a skrining, telemedicína a telekonzultácie, monitoring chronických pacientov, rehabilitačná a ďalšia odborná zdravotná starostlivosť, programy duševného zdravia a pravidelné preventívne programy.